

Galleriet på Hvalfangstmuseet

Gjennom snart 100 år har publikum kunnet se alt fra hvalfostre på glass til ulike produkter av hval på galleriet i Hvalfangstmuseets eldste del. Nå har monterer blitt oppgradert og fylt med nye gjenstander inspirert av tidligere tiders utstillinger.

HANNE GARMEL
redasjonen@sb.no

Som mange sikkert kjenner til åpnet Kommandør Chr. Christensens Hvalfangstmuseum i Sandefjord dørene for publikum første gang den 23. mai 1917, samme dag som museet ble overrakt Sandefjord kommune i gave. Giveren var den da 33 år gamle redersønnen Lars Christensen, som hadde nedlagt mye tid, arbeid og penger i opprettelsen av museet i årene i forveien. Christensen var trolig inspirert av både norske og utenlandske museer da han bestemte seg for å lage sitt museum om hvalfangst. I tillegg var hans far Christen Christensen en pioner innen hvalfangsten i de antarktiske havområdene, og museets fulle navn kan sees på som en hyllest til faren. På folkemunne har museet for det meste likevel blitt omtalt som Hvalfangstmuseet. Frem til 1968 formidlet Hvalfangstmuseet både kunnskap om hvalfangst i fortiden og i samtiden, men etter at Norges deltakelse i hvalfangsten i Sørishavet opphørte i 1968 ble fokuset i all hovedsak på historisk hvalfangst. Museet er i dag Europas eneste museum innen området hval og hvalfangst historie og har siden 2009 vært en avdeling i Vestfoldmuseene IKS.

Varierte profil

Hvalfangstmuseet har like fra begynnelsen av også formidlet kunnskap om dyr med et særlig fokus på dyr i polare strøk, noe den store blåhvalmodellen som henger i taket er et godt eksempel på. Den eldste delen av museet der blåhvalmodellen henger har ikke gjennomgått noen gjennomgripende endringer siden åpningen i 1917, men noen mindre justeringer både i tematikk og utstillinger har det likevel blitt gjennom årene. Til å begynne med dekket den alle museets formidlingsfelt, men fra og med 1980-tallet da den kulturhistoriske fløyen av museet stod ferdig, har den eldste avdelingen i all hovedsak hatt en zoologisk hovedvinkling. Slik har også galleriet blitt noe endret over tid, og ulike gjenstander har vært utstilt på forskjellige måter og i forskjellige monterer.

Galleriet anno 2013

Den store monterer som står på galleriet i dag har stått her siden mellomkrigstiden og har også vært gjenstand for noen utskiftninger. Da monterer skulle

DONERT: Hvalpenislampen som ble donert til museet av Alf Andersen Ranberg.

2013: Galleriet i desember 2013 med pc-skjermen til venstre og hvalpenislampen i egen monter lengst til høyre **FOTO: HANNE GARMEL**

oppgraderes og nye gjenstander skulle velges ut i 2013, valgte vi derfor å ta utgangspunkt i utstillingene som har vært vist her gjennom tidene, samt å la museets historikk og estetikk være førende for utformingen av den nye utstillingen. Lengst til venstre i monterer sees en rekke anatomiske preparater av ulike

slag. De mange hvalfostrene og sjødyrene er i tillegg til å være fascinerende gjenstander i tråd med de eldste utstillingene fra galleriet som bestod av en rekke preparater. I monterens midtre del sees blant annet oljeprov, kosmetikk og skurebørster. Disse er alle eksempler på produkter av hval og gir et

innblikk i hva døde hvaler kunne brukes til. Lengst til høyre vises eksempler på ulike former for hvaltann- og ørearbeider. Utvalget spenner fra såkalte «scrimshaw»-produkter laget av amerikanske hvalfangere på 1800-tallet, via norske hvalfangeres fritidsarbeider og til masseproduserte gjenstander fra

DEN ELDSTE DELEN: Hvalfangstmuseet fra rundt 1929. Galleriet sees øverst til høyre.

FOTO: HVALFANGSTMUSEETS ARKIV

et Røde Kors-tilknyttet goodwillforetak. Lengst til høyre, i en egen, separat monter, står museets 180 centimeter høye hvalpenislampe. Lampen og en frittstående rygg-hvirvelkrakk laget av hvalskjelett er ytterligere eksempler på produkter av hval. Med tiden vil det også bli montert opp kopier av øreben og hvaltenner på monterer som publikum kan berøre, slik at utstillingen kan oppleves via flere sanser.

Digitalt museum

Inntil videre kan publikum lese om gjenstandene på pc-skjermen som er plassert til venstre for monterer. Her presenteres utstillingen gjennom nettportalen Digitalt museum som også gir publikum mulighet til å bidra og komme med innspill selv. Gjennom denne nettportalen kan du oppleve utstillingen utenfor museet også, etter som den er tilgjengelig fra en hvilken som helst datamaskin. Er du vant med å bruke digitale verktøy har du også mulighet til å lese av QR-koden i denne artikkelen med smart-telefonen din, for på denne måten å komme direkte til den aktuelle websiden på Digitalt museum.

Gjenbruk

Kruttboksen er et eksempel på gjenbruk – og et tidlig et sådant. Kruttbokser i størrelsen 23x22x20 cm ble hver høst sendt nedover til fangstfeltet stappfulle av kremmerhusliknende tøyposer. Inni hver pose var det 190 gram lettantennelig svartkrutt. I granaten som ble skrudd på harpunen når det var hval i sikte, ble det lagt inn en pose svartkrutt. Når harpunen traff hvalen, ble kruttet antent og granaten sprengt i filler. Etter sesongen ble de tomme kruttboksene overlatt mannskapet som tok dem med hjem. Ved juletid hadde kruttboksene fått et nytt «liv». Da var de stappfulle av kaker og ble kalt kakebokser.

Tekst: Odd Galteland/Bilde: Roy Jan Nilsen

FL/K Thorshammer

Fl/k Thorshammer på 12 215 brt., eid av Bryde & Dahls Hvalfangerselskap A/S, ble bygd i Sunderland i 1914 som tankeren San Nazario. I 1928 ble hun bygd om til kokeri. Under andre verdenskrig ble Thorshammer del av Nortraships flåte og fraktet olje og andre varer mellom allierte havner. Men i tillegg var kokeriet ved fire anledninger ute på fangstfeltet. Første gang fra oktober 1940 til april 1941 (Kokeriet unnslapp den sesongen så vidt å bli tatt av den tyske kaprereren Pinguin.), andre gang fra 27/10-41 til 11/1-42, tredje gang fra 12/5-42 til 1/9-42 og fjerde gang fra 31/7-43 til 13/11-43. De tre siste gangene opererte hun utenfor Peru og fanget spermhval. Kokeriet overlevde andre verdenskrig og var i fangst alle sesonger fram til 1962 da hun ble solgt til opphugning.

**Tekst: Odd Galteland
Bilde: Hvalfangstmuseet**

SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER
på Pukkestad gård

Har du bidrag til denne siden?

Levér det i avisresepsjonen, mkr. Lokalhistoriske senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når, og helst med en beskrivelse. Husk navn og adresse på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til sv-er-lu@online.no

Sandefjord Lokalhistoriske senters redaksjonsgruppe:
Sideansvarlig: Harald Fevang,
Bildeansvarlig: Ragnar Iversen.
Medarbeidere: Sven Erik Lund, Svein Olav Løberg, Bjørn Hoelseth, Dag I. Børresen, Odd Galteland, Tor Skagun, og Tor Børresen.
Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154